

Gunnar Berg: Ti japanske træsnit. Minna Nyhus, alt; Béatrice Berg, klaver. Sonate for fløjte og klarinet. Karl Lewkovitch og Otto Himmer. »Filandre« for fløjte, klarinet og violin. Karl Lewkovitch, Otto Himmer og Ove Vedsten Larsen. Dansk Musikantologi 020.

Det må hilses velkommen, når det endelig sker, at musik af Gunnar Berg udkommer på plade. Denne snart 70-årige outsider i dansk musik har ganske vist i de senere år i stigende grad opnået anerkendelse som den fine og originale kunstner han er, men i grammofonbranchen har det hidtil ikke sat sig spor der står i noget rimeligt forhold til hans musiks kvalitet. Sammenholder man f.eks. med en Holmboe, bliver Gunnar Berg-pladesamlingen næppe til at få øje på: En indspilning af det store klaverværk »Gaffky's« og en af et mindre stykke » ... pour clarinette et violon« ser ud til at være det hele. Og begge har mange år på bagen. Når man som undertegnede ser Gunnar Berg som sin generations eneste danske komponist af uomtvisteligt internationalt format, og det ikke kun fordi han skriver i en internationalt præget stil, så er dette forhold unægtelig grotesk.

Men det lysner. Flere orkesterværker synes at være på vej. Det gælder i hvert fald den store »klaverkoncert« »Essai acoustique« og den mindre »Frise«. Og man tør vel håbe på, at nogle af de klaveroptagelser med komponistens nu afdøde hustru, Béatrice Berg, som Danmarks Radio må ligge inde med, inden alt for længe kan blive offentliggjort. Det drejer sig blandt andet om et hovedværk som »Éclatements«.

Og her har vi altså nu en publikation som næsten fordobler Gunnar Berg-repertoiret på grammofon. Det er godt. Men så må det også straks siges, at værkerne på denne plade er meget lidt centrale og ikke giver noget rimeligt indtryk af, hvem komponisten Gunnar Berg er. Sangene er skrevet så tidligt som i 1938, og selvom komponisten da var 29 år, er det et ungdomsværk, for så vidt som han kom ret sent i gang med at

komponere. Iøvrigt er genren helt utypisk for hans modne produktion. Også sonaten er en tidlig komposition (1942), skrevet længe før den afgørende tærskel 1950–51 da Berg, under sin tiårige udlændighed, gik over til den serielle teknik – som en af de første nordiske komponister. Vil man udbrede kendskabet til den stil, hvori han skrev sine store og – det skal indrømmes – vanskeligt tilgængelige hovedværker, så skal man gå til musikken *efter* dette tidspunkt.

»Filandre«, hører til denne modne periode, men det er et undtagelsværk, måske endda et regulært eksperiment, og har ikke megen lighed med andre værker fra samme tid. Berg har her forsøgt sig med en blidt flydende, i det væsentlige fuldstændig statisk musik, baseret på registerfikserede toner og uforanderlig dynamik og spille-måde. Kun violinens stadige glissader rummer en sidste rest af bevægelse. Berg har i dette værk været klart forud for sin tid, og det er næppe tilfældigt, at de tre Århus-musikere slog ned på dét, da de i 1973 skulle vælge blandt Gunnar Bergs talrige aldrig spillede værker. Da var det nemlig aktuelt! Begge pladens instrumentaltværker blev uropført på det tidspunkt, og dét må vel ses som den forholdsvis tilfældige grund til, at de også blev indspillet af de samme musikere et par år senere.

Kan man kritesere værkudvalget på denne plade ud fra et overordnet publikationspolitisk synspunkt, så må man dog samtidig slå fast, at alle tre stykker er værdifuld musik som mageligt kan bære en grammofonplades slid. De japanske træsnit er skrevet til tyske oversættelser af digte af Junyo Kitayama. Hvert digt be-

skriver et af Hokusais træsnit fra serien »Fuji i 100 landskaber«, og det samme gør Gunnar Bergs klaversats med indtrængende poetisk styrke. Sangstemmen er kanta-bel og følger tekstens udtryk, men i klaveret indfanges stemningen i de fabelagtige billeder. Forholdet mellem sangstemme og klaver kan minde om det, man finder hos Hugo Wolf. Akkompagnementerne er oftest enkle og enhedsprægede, undertiden nærmest ostinate, tilpasset den lille form. Undtagelsesvis kan klaverstemmen vokse til et lille karakterstykke med et mere komplekst forløb – som i femte sangs uvejrsskildring. Trods den klare forbindelse til traditionen er tonesproget utraditionelt i den tonalt frie og ekspressionistiske klaverbehandling som man næppe finder hos nogen anden dansk komponist anno 1938. Radikaliteten og den præcise karakter- og stemningsmæssige indfarvning af hvert stykke kan lede tanker til ungdomsværker af den jævndrende Messiaen; men stilen er mere gennemsigtig, formingen mere nervøst bevægelig.

Det store plus i indspilningen af disse fine sange er Béatrice Bergs akkompagnement. Hun samler alle tråde og gør krystalklart rede for musikken, dens struktur såvel som dens udtryk. Hun brillerer ikke og udpensler ikke, men taler i toner så smukt, inderligt og usentimentalt behersket som kun en stor musiker kan gøre det. Minna Nyhus befinder sig på et helt andet niveau. Hun stod på optagelsestidspunktet (1973) ved begyndelsen af sin karriere, og hele hendes foredrag står i den ufuldkomne stemmetekniks tegn. Hendes smukke alt kommer til sin ret i moderat styrke fra mellemelejet og nedefter – bedst når den ikke skal flytte sig for meget. Skal den til vejrs, bliver den uklar i piano og skarp allerede i mezzoforte. Hun gør en fornuftig og sympatisk indsats for at fortolke sange, men det kan ikke nægtes, at hendes

frasering er temmelig stiv. Endelig er hendes tekst praktisk taget uforståelig. Heldigvis finder man på pladens indvendige omslag alle teksterne og oven i købet gengivelser af samtlige 10 Hokusai-snit. Det er et kup.

Sonaten for fløjte og klarinet er neoklassisk præget, ikke så meget i selve tonesproget, snævert defineret, som i ydersatsernes livlige, legende holdning der i finalen kan blive helt dansant, og i den koncerterende instrumentbehandling; i den rolige mellemsats desuden i den svale, lyriske linieføring. Fremadvisende træk er navnlig den levende rytmiske artikulation og enklangbevidst detalje som flatterzunge-passagen mod slutningen af værket. Det er et friskt og charmerende stykke som bliver smukt og livfuldt spillet. Lad det være pladens mest konventionelle værk. Det er samtidig den eneste af de tre indspilninger, som man nyder uden forbehold. For i »Filandre« forløses den svævende, drømmende, lysflimrende vision kun delvis. (Filandre står for »flyvende sommer«). Der mangler en del i ro og klanglig delikatesse, og balancen i ensemblet er ujævn. Bedre bliver det ikke af den meget tætte, hårde optagelse som helt mangler rum om de spillende. Indspilningen kan formidle bekendtskab med et interessant og særpræget værk, men næppe virkelig sætte tiden i stå for lytteren. Og det var vel meningen.

For fuldstændighedens skyld skal det nævnes, at Jens Rossels noter på omslaget giver grundigt og præcist svar på alle de mest nærliggende spørgsmål. Indvendinger kan kun blive til petitesser.

Jan Jacoby